

*Для княжої палати
Зелені пишній сад
Попід липами густими
Стояли ідоли уряд.
Ідол Волоса, Перуна
Ось Сварожич, там Стрибог.
А за ними найщебриший
Найславніший Дажбог.
Перед кожним тихо жертва
Пліє в полум'ї блідім,
І іде, летить угору,
Як молитва, сизий дим.*

Авжеж про язичницьку віру слов'ян. Князь Володимир в 980 р. провів саме цю реформу, та в 988 р. було прийнято християнство. А тепер пригадайте:

1. Чи р'нше були християни на Русі?
2. В якому році Аскольд прийняв християнство?
3. Чи була княгиня Ольга православною? Коли та де вона хрестилася?
4. Чи мало поширення християнство серед дружинників Ігоря?

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА.

Таблиця № 1.

Реформа	Мета	Результат	Історичне значення
1. Адміністративна.	Об'єднання земель в єдину державу.	Русь було поділено на окремі округи.	Проведення всіх цих реформ сприяло тому, що Володимир відбивав нашествия печенізьких орд, подавив повстання хорватів, Русь більше не залежала від Візантії.
2. Військова.	Створення сильної (армії) дружини.	Наймане військо було більш боєздатним.	
3. Оборонна.	Відбивати напади кочовиків.	Кочовики менше стали нападати.	
4. Градобудівна.	Для розвитку торгівлі і ремесел.	Сприяло розвитку держави.	
5. Судова.	Вдосконалити судочинство.	Володимир був справедливим князем.	
6. Фінансова.	Для покращення економічних відносин в державі.	Розквітав розвиток ремесла і торгівлі.	
6. Релігійна.	Єдина держава, єдиний світогляд.	Сприяло вірі в єдиного князя, зміцненню влади.	

Перед тим як вибрати православну віру, Володимир скликає Велику раду по обранню віри, на яку були запрошені представники усіх найбільших релігій, князь направив до цих земель своїх посланців. Але послів найбільш вразила подорож до Константинополя і відвідування храму Св. Софії. Після довгих вагань князь обрав саме цю віру.

Але, щоб піднести вагу свого роду і зна-

чення своєї держави, Володимир вирішує одружитися з візантійською цесарівною Анною. Щоб примусити дати на це згоду, Володимир зібрав військо і рушив на Крим, де захопив візантійське місто Корсунь. Візантійський імператор дав згоду за умови, що Володимир прийме християнство. За легендою, Володимир осліп, а після хрещення прозрів.

3. Зовнішня політика.

А тепер перейдемо до зовнішньої політики Володимира Великого. Я буду читати фрагмент з літопису руського, а ви будете заповнювати в своїх зошитах таблицю № 2.

Військові походи Володимира.

«У рік 6489 (981) Пішов Володимир до ляхів і зайняв городи їх — Перемишль, Червен та інші городи, які є до сьогодні під Руссю. Сього ж року і вятчів він переміг, і поклав на них данину од плуга, як отець його брав.

У рік 6490 (982) Піднялися дружно вятичі, і пішов на них Володимир, і переміг їх удруге.

У рік 6491 (983) Пішов Володимир на ятвягів і взяв землю їх. І вернувся він до Києва,

і приносив жертву кумирам із людьми своїми. І складали старці і бояри: «Метнемо жереб на хлопця і дівчину, і на кого він упаде, — того заріжемо богам»...

У рік 6492 (984) Пішов Володимир на радимичів. А був у нього воєвода Вовчий Хвіст, і послав перед собою Володимир Вовчого Хвоста. І стрів радимичів на річці Піщані, [і] переміг Вовчий Хрест радимичів...

У рік 6493 (985) Рушив Володимир на болгар з Добринею, вуем своїм, у човнах,

а торків берегом [Волги] привів на конях, і переміг болгар.»

З цього ми бачимо, що Володимир був войовничим, він воював з багатьма народами, зміцнював становище своєї держави, але й марно він не воював. Зараз нам учень розповість легенду про Кирила Кожум'яку. Ви її уважно прослухайте і скажете, чому саме цей сюжет вирішив літописець записати для наступних поколінь.

Таблиця № 2

Військовий похід	Дата	Основні заходи	Результати походу
1. На ляхів	981		Зайняв Перемишль, Червен. Двічі переміг їх і захопив їх землі.
2. На в'ятичів	981, 982		
3. На ятвягів	983		
4. На радимичів	984	Воєвода Вовчий Хвіст бився з ними.	Володимир переміг.
5. На болгар	985	З дядьком Добринею рушив Володимир сушею і по воді.	Розбив болгар.
6. На половців		Бився Кирило Кожум'яка з половцьким силачем і переміг.	Три роки половці не ходили на Русь.

10. Як ви вважаєте, чи сприяв Володимир будівництву церков на Русі?

Висновок:

Володимир був видатним діячем кінця X — початку XI століття, який бачив піднесення своєї держави через її згуртування, через зміцнення центральної влади; у прийнятті християнства на Русі він бачив єдиний світогляд, єдину ідеологію в державі, яка б сприяла розквіту держави, зокрема, розквіту торгівлі, кам'янобудівництва, розвитку культурних зв'язків християнським світом, який

тепер рахувався з Київською Руссю.

Учень: «Одного разу печеніги підійшли до Києва, князі із дружиною виступили на них. І вождь печенігів запропонував князеві: «Не пропиваймо крові наших воїнів, але виберемо зі свого війська по одному силачу — я одного і ти одного. І нехай вони стануть до бою. Як мій твого не поборе, то ми заберемося з Русі-України, а коли мій твого поб'є — тоді ми вас будемо три роки воювати». Зажурився князь Володимир, чи знайде такого богатиря, щоб здолав стройного печеніга. Аж зголосився Кирило Кожум'яка і сказав, що буде битися з печенігом. І зійшовся Кирило з печенігом, і так скрутить його своїми руками, то тільки кістки хруснули — такий Кожум'яка був сильний! Коли Кожум'яка-богатир переміг велетня, печеніги повтікали у степ і вже Володимир має з ним спокій».

4. Система запитань для з'ясування історичного значення діяльності князя Володимира.

1. Чи зміцнили реформи, проведені Володимиром, державу?
2. Чому в містах, проводячи адміністративну реформу, Володимир садовив своїх синів?
3. Для чого Володимир вирішив прийняти єдину віру по всій державі?
4. Чи зміцнилася за Володимира центральна влада в державі?
5. Чи стала Київська Русь за Володимира на рівних з країнами тогочасної Європи?
6. Чому в народі Володимира називають Ясим Сонечком?
7. Чи сприяло прийняття християнства на Русі розвитку культури?
8. В якому році Володимир охрестив Русь?
9. Чи стала армія більш досконалою за Володимира?

Домашнє завдання.

1. Робота з картою:
 - а) порівняти території Київської Русі за часів правління Ігоря, Ольги, Святослава з територією держави за часів правління Володимира;
 - б) з'ясувати, на які народи походом ходив Володимир?
2. Чому період правління Володимира називають періодом розквіту Київської Русі?

ВАРІАНТ II

Мета: ознайомити учнів з діяльністю князя Володимира, з'ясувати значення діяльності Володимира Великого для розвитку Київської Русі.

Завдання:

1. Розглянути внутрішню і зовнішню політику Володимира Великого, її наслідки і результати в економічному, політичному і культурному житті Київської Русі.
2. Розвивати вміння працювати з текстом підручника і документами, аналізувати писемні джерела, співставляти інформацію з різних джерел, давати характеристику історичним діячам.
3. Виховувати інтерес та повагу до історичного минулого українського народу.

Обладнання уроку: 1. Підручник І.Коляда, К.Крилич, С.Юренко. «Історія України», 6—7 кл.

Хрестоматія з історії України (посібник для 7—11 кл.), І.Коляда, І.Шиманська. «Історія України в завданнях, запитаннях та ілюстраціях», 6—7 кл., Р.Лях, Н.Гемірова, «Історія України», 7 кл.

Атлас «Історія України» 6—7 кл.

«Історія України в особах». IX—XVIII ст. К., 1993 р.

Тип уроку: формування умінь і навичок (урок-практикум)

Хід уроку

План:

ню економічного становища в державі, він прагнув, щоб в одній державі були в обігу одні гроші;

є) релігійної — на цій реформі князя слід зупинитися і більш ґрунтовно розглянути історичні джерела, які оповідають нам про проведення цієї реформи.

Робота з джерелом.

Розглядаємо обидва уривки з «Літопису руського», які оповідають про два протилежні дієства.

А) Почитання язичницьких богів.

Капище у Києві за князя Володимира (980).

У рік 6488 (980). І стояв княжити Володимир у Києві один. І поставив він кумири: на пагорбі поза двором теремним: Перуна дерев'яного, — а голова його (була) срібна, а вус — золотий, — і Хорса, і Дажьбога, і Стрибога, і Сіморгла, і Мокші. І приносили їм (люди) жертви, називаючи їх богами, і проводили синів своїх і жертвували (їх цим) бісам, і оскверняли землю требами своїми. І осквернялася жертвами їхніми земля Руська і пагорб той. Але преблагий Бог не хоче смерті грішникам; на тім пагорбі нині є церква св. Василя (Великого) як ото ми потім скажемо.

(Літопис Руський.)

Б) Прийняття християнства русичами.

І було видіти радість велику на небі і на землі, що стільки душ спасається, а диявол тужив говорячи: «Горе мені, бо проганяють мене звідси!..» Люди ж, охрестившись, ішли кожен у доми свої. А Володимир радий бувши, що пізнав він Бога сам і люди його, і глянувши на небо, сказав: «Боже великий, що створив небо і землю! Поглянь на нові люди свої! Дай же їм, Господи, узнати тебе, істинного Бога, як ото узнали землі християнські, і утверди в них віру правдиву і незмінну. [А] мені поможи, Господи, проти ворога — диявола, щоб, надіючись на Тебе і на Твою силу, одолів я підступи його.»

Завдання: скласти таблицю для порівняння релігій.

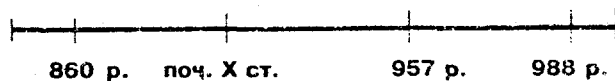
Риси, притаманні тій чи іншій релігії

Християнство	Язичництво
Триєдиний бог. Церква. Священики. Почитання сил природи. Молитва — звернення до Бога.	Багатобожжя. Капище. Жерці. Віра у надприродну силу богів. Через жертвоприношення вшановуються боги.

Охарактеризуйте ті чи інші релігії. Яка, на вашу думку, є кращою? Вам відомо, що остаточно було прийнято християнство на Русі в

988 р., але й до нього були християни в державі. Так, прийняли Христа Аскольд, Ігорева дружина, княгиня Ольга, а потім — Володимир. Складіть хронологічний ланцюжок, як впроваджувалось християнство на Русі.

Хронологічний ланцюжок.

860 р. — Охрестився Аскольд.

Поч. X ст. — Були християнами дружинники Олега.

957 р. — Княгиня Ольга охрестилася в Константинополі.

988 р. — Прийняття Володимиром християнства.

3. Правління князя Володимира припадає на ті часи, коли на руські землі нападало багато кочових народів, тому йому доводилось багато воювати, споруджувати ряд фортець для затримки військ кочовиків. Походи князя Володимира гарно описані в джерелах.

Робота з джерелом.

Розглянемо уривок з «Літопису Руського», в якому показані його походи.

Складемо таблицю № 2.

Висновок: внаслідок такої діяльності князя Володимира держава стала могутньою; сусідні народи все більше починають рахуватися з думкою Київської Русі; в державі почав формуватися єдиний світогляд, одна ідеологія, це сприяло розвитку культури і книгодрукування на Русі.

4. Володимир Великий був непересічною особою в нашій історії, його діяльність різні особи в різний час по-різному оцінюють. Вам пропонується декілька оцінок діяльності Володимира. Виберіть, яка з них, на ваш погляд, є найкращою.

Літопис Руський: «Він є новим Костянтином великого Риму, що охрестився сам і [охрестив] людей своїх, — і син так учинив, подібно йому: Якщо бо раніше перебував він у поганстві, скверної похоті прагнучи, то потім же старався він про покаяння. Як ото говорив [Павло] апостол: «Де ж умножився гріх, там стало вповні благодать». Бо якщо раніш, у невігластві, були [в нього] деякі гріхи, то потім спокутувалися вони покаяннями і милостями.

Сей же [Володимир] помер у сповіданні щирому, покаянням спокутувавши гріхи свої і милостями, що є ліпшим над усе. «Милості

бо хочу, сказав [Господь] — а не жертви».

Билини: «І з того справді пішла про нього слава скрізь як про князя «ласкового» прозвали його «ясним сонечком». Частина билин починалась словами: «У славному городі Києві у того ласкового князя Володимира був великий мир, і там зібралися з різних городів різні люди, зобов'язалися і хвалилися своїми діями...»

О.Субтельний — зійшовши на київський престол у 980 р. і зосередивши в своїх руках неподільну владу, Володимир започаткував нову добу в історії Київської Русі, найголовнішим досягненням якого було впровадження християнства в 988 р.

М.Грушевський — панування Володимира мало велике значення в історії нашого народу. Він правив довго: в Києві просидів 35 літ і мав час допильнувати нових порядків, котрі доводив. Церква признала його святим за те, що він зробив для християнства. В історії він зветься Великим за велику вагу його правління.

В.Смолий — період князювання Володимира став кульмінаційним пунктом в історії Київської Русі, яка тоді досягла значного політичного, економічного, культурного розвитку і стала однією з найбільших держав Європи. Всякі порівнювали її з великою Франкською імперією Каролінгів, відомою вам з історії середніх віків.

Закріплення:

1. Внуком князя яких земель доводиться Володимир по материнській лінії?
2. В якому граді Володимир разом з дядьком Добринею правив?
3. На які народи в 981—984 рр. ходив походами Володимир?
4. В якому місті охрестився Володимир?
5. В якому році охрестився Аскольд?
6. Чи покрещалися відносини з Візантією після прийняття християнства на Русі?

Висновок: дійсно, князя Володимира Київського можна назвати Великим, тому що за його правління Київська Русь піднялася на щабель тогочасних європейських держав. В країні склався такий стан, який сприяв розвитку держави в економічному, політичному і культурному плані.

Домашнє завдання.

1. Розповісти про те, що вивчили за темою.
2. Робота з картою: з'ясувати, на які народи ходив походами Володимир.
3. Поміркуйте, що мав на увазі Нестор Літописець, пишучи «Повість минулих літ», та зазначивши, що Собор руських єпископів після прийняття християнства на Русі святково заявив Володимир: «Ти поставлений Богом для покарання злих, а добрим на милість».

Світлана МАРКОВСЬКА,
вчитель історії СШ № 266 м. Києва

УРОК: «ЗАПРОВАДЖЕННЯ ХРИСТІЯНСТВА НА РУСІ» (7 клас)

Мета: пояснити передумови та причини прийняття християнства на Русі, показати, що це був складний процес і здійснювався в умовах гострої боротьби старої і нової віри; вчити учнів давати оцінку діяльності видатних історичних діячів; виховувати допитливість, любов до знань.

Обладнання уроку: Репродукція картини К.Лебедева «Хрещення киян», фрагмент літопису «Повість минулих літ». Література: Г.Сергієнко, В.Смолий. Історія України, 7—8 класи. Ладиченко Т.В., Свідерська В.В., Свідерський Ю.Ю. Історія України, 7 клас. І.Коліяда, В.Власов. Історія України, 6—7 кл. та інші посібники.

Дерев'яне колесо з написом «Колесо історії», прикріплене на спеціальній підставці. На ободі «колеса історії» написані дати, що відповідають темі уроку. В центрі колеса прикріплена стрілка.

Роль ведучого виконує вчитель, ролі інших персонажів — учні, яким заздалегідь було роздано текст.

Доцільно підібрати відповідне вбрання до інсценізованої виставки.

В ході уроку учні складають таблицю «Запровадження християнства». Перші дві колонки таблиці учні заповнюють під керівництвом вчителя.

Передумови	Причини	Значення	
		внутрішнє	зовнішнє

Літописець: Минає дві тисячі років, як виникло християнство. В багатьох країнах світу

